

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
RESPUBLİKA ELMİ PEDAQOJİ KİTABXANASI

**I-IV sinif şagirdlərinin kitabxana-bibliografiya
və informasiya bilikərinə yiyələnməsi üçün
TÖVSIYƏLƏR**

BAKI

GİRİŞ

Müasir məkanda oxumaq, yazmaq bacarığı ilə yanaşı, informasiyanı əldə etmək bacarığı, oxu mədəniyyəti vərdişlərinə yiyələnmək bacarığı da tələb olunur:

- Kitaba maraq, şüurlu münasibət, oxu gigiyenası, kitabla rəftar etmək qaydalarını bilmək;

- Kitabı müstəqil seçmək bacarığı, kataloq, kartotekalardan və tövsiyə siyahılarından istifadə etmək bacarığı;

- Müxtəlif sorğu ədəbiyyatı ilə tanışlıq-lüğətlər, ensklopediyalar, dərs prosesində əldə edilən bilikləri təkmilləşdirmək məqsədilə həmin ədəbiyyatla sərbəst işləmək bacarığı.

Kursun məqsədi şagirdlərdə kitaba müntəzəm maraq oyatmaq kitab, qəzet, jurnal ilə ilkin rəftar etmək bacarığı və kitabxana aləmində istiqamətləndirməni öyrətməkdən ibarətdir.

Tövsiyədə müəyyən mövzular təkrarlanır, bu da materialların, kitabla işləmək formalarının mürəkkəbliyi və şagirdlərin yaş xüsusiyyətlərini nəzərə almaqla izah olunur.

I SİNİF

Mövzu 1. Kitabxanaya ilk gəliş

Məqsəd: Şagirdlərin kitabxana ilə tanışlığı və kitaba marağın formalaşdırılması.

Mövzunun məzmunu: Kitabxanaya səyahət. “Kitab evi” ilə tanışlıq. “Oxucu”, “Kitabxanaçı” anlayışları. Böyük və kiçik kitabxanalar. Kartoteka, mövzu rəfləri, kitab sərgiləri ilə tanışlıq. I sinif üçün fondada olan dövrü mətbuatla tanışlıq. “Göyərçin” və s.

Kitabxananın əsas istifadə qaydaları:

İşin təşkili forması: Kitabxanaya səyahət. Söhbət. Rəngli kitabların nəzərdən keçirilməsi. Şəxsi lüğətlə iş.

Mövzu 2. Kitablara rəftar etmə qaydaları

Məqsəd: Kitabdan və kitabxanadan istifadə etmə qaydasının öyrədilməsi.

Mövzunun məzmunu: Kitaba qayğı ilə yanaşmaq. Kitablara ünsiyyət qaydaları ilə tanışlıq. Kitaba üz çəkməyi öyrətmək, “Kitab səndən nə xahiş edir” plakatı ilə iş.

İşin təşkili forması: Kitabın yaranması haqqında söhbət, kitablara rəftar qaydaları. “üz qabığı anlayışı”, “cildlənmə”, “kitabın onurğası anlayışları”.

Mövzu 3. Oxucular sırasına qəbul.

Məqsəd: Şagirdlərin kitabxanaya yazılışı. Oxu zalı, abonement, kitabxana fondu. Kitablara rəflərdə düzülüşü.

İşin təşkili forması: Kitab aləminə səyahət. Kitab sərgiləri.

II SİNİF

Mövzu 1. Kitabxanaya səyahət (ekskursiya)

Məqsəd: Kitab və kitabxanadan istifadə qaydalarının təkrarı.

Mövzunun məzmunu: Kitabxana haqqında söhbətin davamı. Kitabxananın əhəmiyyəti və rolu. Kitabxanada olan kitab sərgiləri ilə tanışlıq, “Kitab nədən qorxur ” adlı lövhə ilə əlaqədar söhbət.

İşin aparılma forması: Baxış-söhbət. Şəxsi lüğətlərlə işləmək. ”Kitab sənin dostundur” bayram-oyun.

Mövzu 2. Kitabın quruluşu. Kitabın elementləri.

Məqsəd: Kitabın quruluşu ilə tanışlıq.

Mövzunun məzmunu: Kim və necə kitab yaradır? Kitab nədən ibarətdir? Kitabın xarici görkəmi (tərtibatı), kitabın daxilinin (içinin) tərtibi: Mətn, səhifələr, illüstrasiyalar.

İşin təşkili forması: Söhbət. Şəxsi lüğətlə iş. Müxtəlif oyunlar.

Tərtibat: Sevdinin kitabına çəkdiyən ən gözəl rəsmin sərgisi.

Mövzu 3. Qəzet və jurnallar (uşaqlar üçün)

Məqsəd: Uşaqlarda dövrü mətbuata maraq və məqsədin formalaşdırılması

Mövzunun məzmunu : Qəzet və jurnal haqqında anlayışın verilməsi: müxbir, jurnalist, redaksiya, məqalə, yazı və s. Azərbaycan və planet xəbərləri ən gözəl uşaq jurnalları haqqında.

İşin təşkili forması: Söhbət.”Jurnal və qəzetlə dünya ətrafında” adlı sərgi. Şəxsi lüğətlə iş.

Tərtibat: Jurnalların, uşaq mahnılarından ibarət audiokassetlərin sərgisi.

Mövzu 4. Şou-viktorina “Tap görüm hansı kitabdır?” Keçmiş mövzuların təkrarına aid sonuncu dər.

- Kitabdan istifadə qaydaları
- Kitabın ünsürləri
- Dövri mətbuat (qəzetlər və jurnallar)
- Azərbaycan və xarici ölkə yazıçıları haqqında biliklər

Məqsəd: Kitabxana dərslərində uşaqların əldə etdiyi biliklərin təkmilləşdirilməsi və keçirilən dərslərin təkrarı

İşin təşkili forması: İntellektual oyunlar. Bu oyunda 2-ci sinif şagirdləri (paralel siniflər) arasında yarış keçirilir.

III SİNİF

Mövzu 1. Kitabın strukturu (quruluşu).

Məqsəd: Kitab haqqında əldə edilmiş biliklərin təkmilləşdirilməsi.

Mövzunun məzmunu: Kitabın strukturu (quruluşu) haqqında biliyin təkmilləşdirilməsi. Titul vərəqəsi (müəllifin adı, sərəlvhəsi, nəşr yeri), müqəddimə, ön söz, yekun söz. İllüstrasiyaların rolu və əhəmiyyəti. Uşaq kitablarının məşhur İllüstratorları.

İşin təşkili forması: Söhbət. Şəxsi lüğətlərə iş. Müəyyən oyunlar.

Tərtibat: “Bu gün mən rəssamam”adlı sərgi (oxucuların mütaliə etdikləri kitablardakı sevimli personajlarına çəkdikləri şəkillərin sərgiləri)

Mövzu 2.Kitabxanada kitabların seçilməsi .

Məqsəd: Sərbəst informasiya əldə etmək bacarığına yiyələnmə.

Mövzunun məzmunu: Kitab fondundan açıq, sərbəst istifadə etmə: kitabların düzülüş qaydaları, rəf ayrılıqları. Kitabın rəfdə yerinin müəyyənləşdirilməsi. Kitabların seçilməsində kitab sərgilərinin və mövzu rəflərinin köməyə gəlməsi. Uşaq ədəbiyyatının tövsiyə siyahıları. Kitabxana plakatları. Kataloqlarla ilk tanışlıq. Əlifba və sistemli kataloqlar: onlara nə vaxt müraciət etməli?

İşin təşkili forması: Söhbət. Şəxsi lüğətlə iş. Yaradıcılıq dərsi: müəyyən mövzu üzrə kitabların müstəqil seçilməsi.”Axtaran tapar” adlı biblioqrafik oyun.

Tərtibat: Kataloq kartoçkalarının böyüdülmüş variantları (sistemli, əlifba, tövsiyə siyahıları).

Mövzu 3. Kitabı necə oxumalı (mütaliə)

Məqsəd: Kitabın mütaliə qaydaları, kitabın gigiyenası.

Mövzunun məzmunu: Mütaliəyə yaradılan şərait, sakitlik, işıqlı otaq, düzgün poza (oturuş). Kitaba müstəqil işləmə vərdişlərinin formalaşdırılması. Mətnə diqqəti yetirmək (artırmaq), bədii detallar. Nəticə. İllüstrasiyaların rolu. Kitab haqqında rəy yazmaq bacarığına yiyələnmək (öyrənmək). Kitabın müzakirəsi (təhlili).

İşin təşkili forması: Söhbət. Kitabın müzakirəsi. (Kitabın adı verilir).

Tərtibat: Kitab haqqında ən yaxşı rəylərin və “Mənim sevimli kitabım” mövzusunda inşaların nümayişi.

Mövzu4. Sənin ilk ensiklopediyaların, lüğətlərin və məlumat kitabların.

Məqsəd: Şagirdləri məlumat xarakterli ədəbiyyatla tanış etmək: Ensiklopediyalar, lüğətlər, onlara müvafiq maraqlı oymaqlar, onlardan istifadə bacarığın yiyələnmək.

Mövzunun məzmunu: Məlumat xarakterli ədəbiyyatlardan istifadə etmək təsəvvürü. Ensiklopediyalara, lüğətlərə və məlumat xarakterli kitablara müraciət olunmasının məqsədi. Onlarla işləmək qaydaları. İlk ensiklopediyalar: Kim və Nə. Ensiklopediyaların strukturu. Materialların əlifba ilə yerləşdirilməsi. Mövzu ensiklopediyaları- bitkilər, heyvanlar, dəniz və okeanlar və b. haqqında. Ümumi cəhətlərin müəyyənləşdirilməsi: materialların əlifba sırası ilə düzülüşü, kitabın sonunda əlifba göstəricisi və s.

İşin təşkili forması: Söhbət. Məlumat nəşrlərinə baxışın keçirilməsi.

Tərtibat: “Bu kitablar hər şeydən xəbər verir”, başlığı altında məlumat xarakterli kitabların sərgisi.

IV SİNİF

Mövzu 1. Kitab və onu yaradanlar. Kitabın strukturu.

Kitabı necə müaliə etmək

Məqsəd: Kitab haqqında uşaqlarda biliyin artırılması, kitabla işləmə vərdislərinin formalaşması.

Mövzunun məzmunu: Yeni termin və anlayışlarla tanışlıq: Buraxılış məlumatları, annotasiya. Kitabın məlumat aparatı. Kitablarda illüstrasiyaların rolu. Bütün bu elementlərin yerinə yetirdiyi funksiyalar.

Müaliə gündəliyinin aparılması qaydaları, hər hansı bir kitaba rəyin yazılması. Gündəliyin aparılmasının mümkün forması. (Kitab nə vaxt oxunulub. Müəllifin adı və soyadı, sərəlvhəsi, kitab nə haqdadır, kitab hansı təəssüratı oyadıb.)

Gündəliyin tərtibatı (kitaba illüstrasiyalar).

Oxunmuş kitab haqqında rəylərdən bir neçəsi.

Rəy-kitab haqqında düşüncələr. Bu rəyə kitabın məzmunu, qəhrəmanlar haqqında informasiya daxil etmək olar. Kitab nəyə görə maraqlı oyadı, onda daha çox nə xoşuna gəldi.

İşin təşkili forması: Söhbət-konsultasiya. Ensiklopediyadan sərrast istifadəni bacaran uşaqlar arasında turnirin keçirilməsi: “Tez tap”.

Tərtibat: Ensiklopediya, lüğətlər, soruq kitabları bölməsində: “Hər şeyə burun soxuruq” adlı plakat.

Mövzu 3. Kataloq-kitab aləminə kompasdır.

Məqsəd: Əlifba və sistemli kataloq haqqında ətraflı məlumat vermək və onlardan istifadə qaydalarını aşılamaq.

Mövzunun məzmunu: Əlifba kataloqu. Sistemli kataloq. Kataloq kartoçkası. Kataloq kartoçkası ilə titul vərəqinin əlaqəsi. Kitabın şifrəsi-ünvanı. Kataloqun strukturu. Əsas bölmələr. Ayrıclar. Kataloqda kartoçkaların və rəflərdə kitabların düzülüşü. Kataloqlardan kitabların axtarılması.

İşin təşkili forması: Söhbət- konsultasiya. “Kataloq aləminə səyahət” mövzusunda biblioqrafik oyun.

Tərtibat: “Kitab aləmində kompas” adlı plakat. Kataloq kartoçkasının böyüdülməsi.

Mövzu 4. Kitabxana mozaikası (ala-bəzək materialdan quraşdırılmış şəkil, bəzək) dərs-oyun.

Kitabxana-biblioqrafiya bilikərinin əsasları üzrə keçirilmiş mövzulara dair yekun dərs.

İşin təşkili forması: IV sinif şagirdlərindən ibarət hər paralel sinifdən olan komandaların iştirakı ilə biblioqrafik oyun keçirilir. Oyun 5 turdan ibarətdir:

1. **Məşq (kitab və kitabxana haqqında bilməcələr-tapmacalar)**

2. **Kitab evi-Kitabxana (krossvordların həlli)**

3. **Lüğətlər ölkəsinə səyahət**

4. **Kitab dünyasına bələdçilər-kataloqlar.**

5. **Kitaba tərif və hörmət.**

Tərtibat: Divarlara kitab haqqında deyilən kəlamlardan Yazılar- plakat. Ağac şəkilli çəkilir və yaşıl, sarı yarpaqlardan kitablardan götürülmüş parçalar yazılıb asılır.